

17. august 2012

EM 2012/134

Inatsisartut suleriaasianni § 36 naapertorlugu apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnissamik siunnersuut;

Nuna tamakkerlugu ineriartortitsinissamut pilersaarutissap sananeranut atatillugu sinaakkutissat tunngavissallu tikkuussisussat Kalaallit Nunaata qanoq iliorluni nunatut kitaamiusut allatulli ukiumut agguaqatigiisillugu aningaasarsiornikkut ineriartortitsinnaanera pillugu apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnissamik siunnersuut.

(Inatsisartunut ilaasortaq Andreas Uldum, Demokraatit)

Tunngavilersuut

Tamatta inuiaqatigiit agguarneqarnerinut atatillugu aningaasarsiornikkullu suliassagut siunissami suli alliartuinnarsinnaasut imaannaangitsut ilimavagut Tunngavilersuut atatillugu ikiorsiissutissanut, inuiaqatigiinni aningaasaliinissanut atugassat aningaasat nassaarisussaavagut, qulakkeerumallugu tigorianaannarnik aningaasaateqarnissarput piffissanilu ilungersunartuni sillimmatissatsinnik peqarnissarput.

Akilerarneq Tunngavilersuut pillugit isumalioqatigiisitat tikkuarnikuuaat, maannakkutut tunngavilermi atukkagut taamaaginnassappata 2040-p tunngaviler ukiut tamaasa ukiumut immikkut 1 milliard koruunit nassaarisariaqartassagigut.

Aningaasalli nassaarineqartussat amerlanerupput, maannakkut tunngavilermi atukkatta piginnarnissaata saniatigut aningaasarsiornikkut politikkikkullu namminersulivinnissaq kissaatigigutsigu.

Naalakkersuisut ukiut kingulliit ingerlanerini malersortarpaat ukiumoortumik aningaasanut inatsisissat oqimaatigiinnissaat, ingerlatsineq sanaartornerlu eqqarsaatigalugit. Tassa imaappoq, DA-saldomik taaneqartartoq minnerpaamik nul-umiittassaaq. Pilersaarut tamanna piviusunngorpoq, tamannalu pillugu pilluaqqusisariaqarpugut.

Isertorneqassanngilarli, ukiumoortumik aningaasanut inatsimmi angusat kusassartuarneqarsinnaanngimmata sipaaruteqarneq aqqutialugu. Sipaartoqassaaq amerlisaanissaq ineriartortitsinissarlugu pillugit - soorunami sipaakkat amerlisaanissamut iluanaaruteqarfissanullu aningaasaliissutigineqarpata.

Pisariaqarluinnaqqissaarpoq annertusaanerup aallartinnissaa, tunngavilermut aningaasaliissutitta amerlanersaat annertusaasimanermit akilerneqartaleqqullugit – siuariarnerup kinguneranik – ataatsimut aningaasarsiornitsinni. Annertusaaneq piujuaannaqqunartumik annertusaaneq atorlugu.

Aningaasarsiornitsigut annertusaanerup kinguneqarluartup taarsigassarsiisartut oqaluttuutissavai, Kalaallit Nunaat aningaasaliiffigissallugu isumannangitsoq, tamatumap aamma nunarsuup sinnerani aningaasaliisartunut isumaqatigiissuteqartarnissarput oqinnerulersissavaa.

Inuiaqatigiit ataatsimut isigalugit ineriartortitsinissamut pilersaarusionerup kingunerissavaa, ersarissarneqassammat, suut suliniutit pisariaqartinneqarnersut oqartussaaffinnik amerlanernik tigusinissarput akissaqartilissagutsigu taamaasillutalu politikkikkut namminersulivinnissaq qalliallallugu.

Demokraatini aamma qularinngilarput, Ineriartortitsinissamut pilersaarusionerup kinguneranik inuiaqatigiit amerlanerusut akuersaernerullutik paasilissavaat pisariaqartoq innersuussutit amerlasuut pisariaqartullu piviusunnngortinnissaat soorlu Akileraartarnermut Tungiuinermullu Isumalioqatigiisitaneersut taamatullu Angallanneq pillugu Isumalioqatigiisitaneersut.

Ineriartortitsinissamut pilersaarutip qanoq ittuunissaanut ineriikkanik najoqqutassanik soqanngilaq. Ineriartortitsinissamut pilersaarutit assigiinngitsut aamma assigiinngitsunik anguniagaqarsinnaapput soorlu aningaasarsiornikkut ineriartorneq BNP-mut uuttorlugu imaluunniit nunap qanoq pilluartiginera uuttorlugu.

Tamatigut politikkikkut aalajangingassaavoq, ineriartortitsinermut pilersaarummi anguniagassat suut allaneqassanersut. Demokratimilu atukkatsitit ittumi ineriartortitsinissamut pilersaarummi siullerpaamik akuusut sinaakkutissanik tunngavinnillu pitsaasunik tunngaveqartittariaqarpagut, taakku namminneerlutik nammineq periarfissatik atorlugit ineriartortitsineq kissaatigisartik pilersissinnaaniassammassuk.

Kalaallit Nunaanni ukiorpassuarni agguaqatigiisillugu aningaasarsiornikkut ineriartorneq nunanut assigerusuttakkatsinnut naleqqiullugu malunnartumik appasinnerungaatsiarpoq. Tamatuma kinguneranik nunami ineriartorneq killeqarpoq – inuiaqatigiillu akornanni annertuumik – aningaasarsiornikkut kinguarsimasoqarpoq, taamaallaat Naalagaaffiup tapiissutaanik ilaannakoortumik ikiorserneqartartumik. Ineriartornissamut pilersaarusionerup pissusissamisoortumik isumatuumillu anguniagassannngortinneqarsinnaavoq aningaasarsiornikkut kinguarsimanerup millisarnissaa nungutitaanissaaluunniit.

Taamaallaat tamanna angusinnaavarput ineriartorneq aqutugalugu. Taamaattumik pingaartorujussuavoq paasissallugu ajornartorsiutit qaangersinnaannginnatsigit aningaasaliissutinik nussuinikkut akileraarutinillu qaffaaqattaarnikkut.

Oqallinnermut atatillugu pissusissamisuusaaq pisortat ingerlataasa kalaallit nunaanni inuiaqatigiit aningaasarsiornierannut aallarniisarnernannullu qulangiisimanerata aallaaviginissaa. Taamaattuartariaqarpa imaluunniit aningaasarsiornierup ilarujussuanik pisortat atuisarnerat millisarniartariaqarpa namminersortullu amerlillugit aamma namminersortut periarfissaat? Erseqqissarneqassaaq, oqaruma namminersortut, taava eqqarsaatigaakka namminersortuutit – pinnagit namminersortuusaartut pisortat ingerlatseqatigiiffii amerlinerisigut.

Demokraatini isumaqarpugut, pisortat ingerlataasa inuiaqatigiinni aningaasarsiornikkut inuunermilu qulangiisimanerujussuat annikillisarneqartariaqartoq, taamaasilluni innuttaasut kiffaannngissuseqarnerulersillugit – sungiussitillugillu – nammineq inuiaqatigiittut

kiffaangissuseqartutut akisussaassuseqalernissaanut, iliuseqartarlutik nunasiaateqarnerup nalaanili aningaasarsiornikkut pissusitoqqanit kaangarniarlutik.

Kiffaangissuseqarnerulerneq aamma imminut akisussaaffiginerulerunerup nassataanik inuiaqatigiinni ajornartorsiutit oqinnerusumik iluarsineqartalissapput. Aamma soorlu ilinniarnissamut kajumissuseqarnerulertoqassaaq, nalinginnaasumik nuannaarluni inuuneq atornerluiffiunnginnerusoq annertusissaaq sulisartullu tunisassiornerulersillugit. Kisianni aamma sulisartut sulinikkut ilinniarsimassutsikkullu piginnaangorsarneqarnissaat, meeqqat atuarfianni ilinniarsimassutsip annertusarnissaa qaffassarnissaalu aqutigalugit taamatullu ilinniarfinni allani ineriartortitsinissamut pilersaarummi pingaarnepaanngorlugit ilaatittariaqarput.

Aamma saneqqussinnaangilarput inuussutissarsiorerup aqqissugaanerata qissiminnissaa. Unneqqarilluta nassuerutigisariaqarparput aalisarnerup aningaasarsiornikkut ineriartorteqqinnissaa killeqaqimmat. Pisassiissutit ilisimatuut siunnersuinerat tunngavigalugu amerlassusiligaapput, aamma piujuaannartitsinissamik pingaartitsinerunngilaq imaluunniit piffissap ungasinnerusoq isigalugu ineriartortitsinertut isigineqarsinnaangilaq pisassiissutit amerlinissaat aalisarnerup akilersinnaanerunissaa qularnaarniarlugu.

Paarlattuanik peqassuseq annertuumik innarlerneqarsinnaavoq aalisartut aningaasaataarunnerannik kinguneqartumik kiisalu avammut tunisassiornitta killeqalerneranik. Aalisarnermi siunertaasariaqarpoq aalisarnerup iluani suliaqartut ikilisarnissaat peqataanillu tunisassiarineqartartut annertussusaasa pigiinnarnissaat – ajornangippat nunami maani pigisat nalingisa annertusarnissaanik ilallugu, nunarsuulli sinneranik pisisartut eqqarsaatigalugit, pisisussanik unammilleqateqarneq ataqqillugu. Naapertuuttuliornerusussaangilarli aalisarnerup iluani sulisartuusimasut ikiuutisiaqaannalissappata.

Paarlattuanik pisariaqartussaavoq, allani tunisassiorfinni taakku iluaqutiginiarnissaat, soorlu aatsitassarsiorerup qaarusoqarnerullu iluani, siuarsaasoqartariaqarpoq kaammattuineq aamma nikissinnaanissamut sulerusussutsimullu piumasaqaatit naapertuuttut atorlugit. Tamatuma aamma aatsitassarsiorfii tikisitanik pisariaqartitsinerat millisassavaa. Tamatuma aamma nassatarissavaa amerlanerusunik tunisassiuulernerput, taamaasilluta aalisakkat qaleruallillu akiisa nikerarnerinit eqqorneqartuarnerput sakkukillisillugu.

Inuussutissarsiornitta sinnerani ineriartortitsinissamut pilersaarummi qitiusariaqarpoq inuussutissarsiutinut tapiissutaasartut ikilisarnissaat aallarnisarnermilu ikiuigallartarnermik taarserlugu, tunniunneqartartussaq piffissamik aalajangersimasumik killilerlugu. Ineriartortoqarnaviangilaq inuit pisortat tapiisutaannik isumalluutilinni suliffinni suliuartinnissaat.

Ukiorpassuarni eqqartorparput imminut pilersornerulernissarput Kalaallit Nunaatalu kujataata nerisassanik peqqumaateqarfittut atornissaa, kisianni ukiorpassuarni tapiisoqartaraluartoq savaateqarnerlu pitsaasunik atugassaqartinneqaraluartoq ulloq mannakut suli savap neqaata tunisassiap kilomut akianut 80 krooninik tapiisarpugut.

Ukiorpassuarni taamaattuarnikuuvoq, eqqaamasat naapertorlugit. Tamatuma takutippaa soq inuutissarsiornikkut ineriartortitsinermi tapiissutit kisimik isumalluutigineqarsinnaangitsut. Paarlattuanik piffissaq siviunerusoq isigalugu inuiaqatigiinni aningaasarsiorneq noqqallattarpoq imaluunniit taamaaginnarluni, inuit atungarliulersarput ikiuutinillu pisartut imminnut

tatigiunnaartarput. Assersuummut tunngatillugu nunat allanut nunalerinermut tapiissuteqartarnerat illersuutigineqartariaqanngilaq.

Inuutissarsiornermi aaqqissuussinerit eqqarsaatiginerannut atatillugu inuiaqatigiittut naliginnaasumik eqqarsaatigisariaqarparput politikkikkut suliniutit annertuut qanoq akuerisassanerlutigit, soorlu alcoamut aamma London Miningimut tunngasut, kujataani aatsitassanik qaqutigoortunik piaanissamut tunngasut ilaalu ilanngullugit. Pinngilara misissueqqaarnissamut piaanissamullu atatillugu akuersissutinik tunniussinissami inatsisit naapertorlugit piumasaqaatit.

Kisianni allaanngilaq annertuumik paaasussat qunungipjaarigut. Perusungunarpagut, kisianni aatsaat piujuaannartitsisinnaappata, ileqqorissaarpata, arlaannaatigulluunniit mingutsitsinngippata, isumaqatigiissutinik aalajangersimasunik tunngaveqarlutik sulisitsippata, tikisitanik sulisoqarnissartik pingaernerutinngippassuk, aallartinneq sioqqullugu kingornalu pinngortitamut avatangiisnullu qimataqassanngippata, ataasiakkaanit amerlasuunillu isumaqatigineqaannaratik aamma innuttaasunit nunaqavissunit kattuffinnillu nunani allaniittunit tapersorneqarpata, misissorneqarsimappata nalilersorneqarlutillu sutigut tamatigut il.il. malitassaqaartippallaarlugillu piumasaqarpallaarutta pissutaannginnerluni nammineq annertuumk aallartitsinissatsinnut ersinerput imaluunniit suliffissuaqarnikkut ineriartortitsinissaq ersiginerparput?

Tamatumunnga atatillugu imminut apereriarta, taama amerlatigisunik aamma Royal Greenland piumasaqarfigissanerlutigu Qasigianguani nutaarsuarmik suliffissualiorniarpata ? Qularutigineqassanngilaq Demokratini piumagatta sapiissuseqarlutalu suliffissualiortiternissat piviusunngortinnissaanut.

Aamma ima uppertiginngilagut, allaat isumaqarluta malugineqarnavianngitsoq imaluunniit arlaatigut ajortumik pisoqarnavianngitsoq. Akerliusoqartuartussaavoq sunaluunniit pineqaraluarpat.

Inatsisartuni pikkorinnerulertariaqarpugut politikkikkut aalajangiinissap sapiissuseqarfiginerulernissaanut aalajangingassat nuanniippata artornarpataluunniit. Demokratini assersuutigalugu ajoqut sunaluunniit imaluunniit Facebookimi naammagittaalliorneq piinnarlugu sunik tamanik unitsitsinavianngilagut.

Nuna tamakkerlugu ineriartortitsinissamut pilersaarummi tunngaviussaaq suliffissualiornissanut isummersimanerput tamakkiisoq. Tamatumunnga atatillugu erseqqissassavarput, Demokratini isumaqaratta, suliffissuaqarneq iluaqutigalugu inuppasuarnut akissarsialuttunut imaluunniit piitsuusunut tungiuneq qaffassarneqarsinnaasoq. Isumaqarpugut aamma tigussaasunik piviusunillu allanik tunngavissaqarata. Ajornartorsiutit tusaqqusaarutit oqallisingerujuuginnarsinnaanngilagut, atugarissaartut ikittunnguit akornanni takussaasut.

Angallanneq Attaveqarnerlu pillugit aaqqissuussinerit eqqarsaatigalugit aamma ammasariaqarpugut pisullu isornartumik isigalugit oqallisigalugulu tapiissutit tunniunneqartartut aningaasarsiornermut qanoq iluaqutaatiginersut imaluunniit najugaqariaatsitsinnut tunngatillugu aningaasartuutiviit qanoq annertutiginerannut matoorutaaginnarnersut taamaattumillu aningaasarsiornitsinnut killilersuutaallutik.

Sorpassuit pingaarutillit eqqarsaatigisariaqakkat tikkuarneqarsinnaapput, soorlu akileraariaaseq, suliffeqarneq sulisartoqarnerlu, pisortat nikinnik atuinerat, kisitsisit atorlugit paasissutissaatigut il.il. Qulaanili allassimasut pitsaasumik pissanganartumillu oqallinnissamut tunngavissaalluarput, tassani kaammattuutigissuara, unneqqarilluta oqallisigissagipput aaqqissuussinikkut ajornartorsiutit ukiorpasuarini suneqarsimangitsut taamaattumillu Demokraatit kissaataanut tungiuinerup pitsannorsarnissaanut, killilersuisumasut qanoq iluarsivigisinnaanerlutigit.